

UDC 37.73.811(07)
DOI: 10.52534/msu-pp.6(1).2020.51-58

Iryna V. Kozubovska*, Larysa Yu. Sidun, Zoriana I. Myhalyna

Uzhhorod National University
88000, 14 Universytetska Str., Uzhhorod, Ukraine

Multicultural Training of Teachers for Schools and Preschool Educational Institutions in the United States

Article's History:

Received: 15.12.2019

Revised: 28.02.2020

Accepted: 15.03.2020

Suggested Citation:

Kozubovska, I.V., Sidun, L.Yu., & Myhalyna, Z.I. (2020). Multicultural training of teachers for schools and preschool educational institutions in the United States. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 6(1), 51-58.

Abstract. The latest Ukrainian system of professional training of qualified specialists is aimed at meeting the needs of not only Ukrainian applicants for education but also potential foreign students, as a result of which the issues of intercultural communication, compliance with tolerance, patience in the educational process and further activities, in particular in school education institutions, are updated. The purpose of the article is to identify the characteristic features of American multicultural training of teachers and employees of preschool educational institutions to improve the Ukrainian educational space based on foreign experience. This goal was achieved using such general research methods as analysis, synthesis and comparison. The article deals with the problem of organising multicultural education in the United States. The essence of the concepts of "multiculturalism" and "multicultural education" is revealed. The main attention is focused on the issues of multicultural training of teachers: school teachers and preschool teachers. The article analyses the programmes and standards of pedagogical training, the requirements for accreditation regarding the presence of elements of multicultural education in the programs. The features of multicultural training of teachers and educators of preschool educational institutions in the context of multicultural education are identified, including the reproduction of pluralism of American society, the obligation to learn a second language, getting rid of stereotypes and biases in the content of the curriculum, integration of multicultural components of the educational process, as well as a flexible curriculum. The value of scientific work lies in identifying the key elements of multicultural training of teachers in America, based on which it is possible to develop a structural and functional model for updating the content of Ukrainian curricula in the context of multiculturalism and tolerance

Keywords: multicultural competence, future teachers, American preschool education, professional training

*Corresponding author

Ірина Василівна Козубовська, Лариса Юріївна Сідун, Зоряна Іванівна Мигалина

Ужгородський національний університет
88000, вул. Університетська, 14, м. Ужгород, Україна

Полікультурна підготовка педагогічних кадрів для шкіл і дошкільних навчальних закладів у США

Анотація. Новітня українська система професійної підготовки кваліфікованих спеціалістів спрямована на задоволення потреб не лише українських здобувачів освіти, а й потенційних іноземних студентів, внаслідок чого актуалізуються питання міжкультурної комунікації, дотримання толерантності, терпимості в умовах навчального процесу й подальшої діяльності, зокрема в закладах шкільної освіти. Метою статті є виявлення характерних рис американської полікультурної підготовки вчителів і працівників дошкільних навчальних закладів для вдосконалення українського освітнього простору на основі зарубіжного досвіду. Досягнення поставленої мети відбувалось із застосуванням таких загальнонаукових методів дослідження, як аналіз, синтез і порівняння. У статті розглядається проблема організації полікультурної освіти в США. Розкрито сутність понять «полікультурність», «полікультурна освіта». Основна увага зосереджена на питаннях полікультурної підготовки педагогічних кадрів: учителів шкіл і вихователів дошкільних навчальних закладів. Проаналізовано програми й стандарти педагогічної підготовки, вимоги до акредитації щодо наявності в програмах елементів полікультурної освіти. Виявлено особливості полікультурної підготовки вчителів і вихователів дошкільних навчальних закладів у контексті полікультурної освіти, серед яких відтворення плюралізму американського соціуму, обов'язковість вивчення другої мови, позбавлення від стереотипів та упереджень у змістовому наповненні навчальної програми, інтегративність полікультурних компонентів освітнього процесу, а також гнучкий навчальний план. Цінність наукової роботи полягає у виокремленні ключових елементів полікультурної підготовки педагогів в Америці, на основі чого можливе розроблення структурно-функціональної моделі оновлення змісту українських навчальних програм у контексті полікультурності та толерантності

Ключові слова: полікультурна компетентність, майбутні педагоги, американська дошкільна освіта, професійна підготовка

Постановка проблеми

На сьогодні Україна, як багатонаціональна держава, характеризується загостренням міжетнічних відносин, проявів ворожості, зневаги до менталітету, культури, мови окремих національностей. Відтак актуалізуються питання вивчення зарубіжного досвіду подолання міжетнічних конфліктів, зокрема США – країни, що відрізняється від звичайних багатонаціональних держав низкою особливостей, однією з яких є становлення Америки як країни мігрантів – представників різних культурних груп. Національно-етнічні стосунки між представниками культурних груп історично пов'язані з вирішенням проблем, що стосуються умов проживання і розвитку, питаннями території, мови, духовного життя, збереження культури тощо. Зростання етнокультурного різноманіття в США, виникнення пов'язаних з цим проблем, призвело до розуміння необхідності забезпечення полікультурної політики держави, зокрема і в сфері освіти. Сьогодні полікультурна освіта в США має статус освітньої державної політики, що закріплена на законодавчому рівні, а досвід полікультурної підготовки фахівців у США, зокрема педагогічних кадрів, безперечно, заслуговує уваги.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій

Предметом аналізу українських дослідників обирався широкий спектр теоретичних і практичних проблем американської педагогіки. Проблеми вивчення зарубіжної освіти та освіти США присвятили свої наукові роботи Н. Абашкіна [1], Н. Авшенюк [2], Л. Пуховська [3], О. Сухомлинська [4] та ін. Важливі питання освіти США (історії, теорії, основ педагогічної підготовки фахівців, структури загальної та професійної освіти, реформування освітньої галузі, тенденції розвитку) висвітлено у працях І. Бахова [5], Н. Бідюк [6], О. Заболотної [7], Н. Кічук [8], Н. Ничкало [9] та ін. Окремі аспекти розвитку американської дошкільної освіти розглядаються в працях Н. Мельник [10], Л. Парамонові, Е. Протасової [11]. Крім того, полікультурна освіта в США була предметом наукових напрацювань таких зарубіжних дослідників як П.К. Горські [12], К. Дальтон [13], К. Слітер [14], Дж. Парех [15], І.С. Бесарабова, Є.С. Куришева [16], З. Арсал [17]. Водночас проблема підготовки педагогів для шкіл і дошкільних закладів у контексті полікультурної освіти потребує додаткових досліджень відповідно до соціокультурних змін.

Мета статті

Виявити особливості полікультурної підготовки вчителів і працівників дошкільних навчальних закладів на основі американського досвіду полікультурної освіти.

Результати дослідження

Формування наукової теорії полікультурності в США розпочалося у 1980-і рр., засновником якої вважається Дж. Бенкс, що першим досліджував освітні заклади як соціальні системи в багатокультурному контексті [18]. Концептуальною ідеєю багатокультурної освіти, на думку Дж. Бенкса, стала «освітня рівність», тобто рівність в отриманні достойної освіти для всіх членів американського суспільства, незалежно від кольору шкіри, релігії, мови [18]. Досягнення цієї мети виявилось неможливим без повної реорганізації системи освіти США, основними об'єктами якої стали: освітня політика, зміст освіти, методи оцінювання й контролю, методика та технологія навчання, підготовка педагогічних кадрів. Зміни, що відбуваються в суспільстві, змусили вищі навчальні заклади змінити свої навчальні програми та освітню стратегію в такий спосіб, щоб задовольнити потреби студентів, які відрізняються багатьма характеристиками, і випускати грамотних спеціалістів, що вміють ефективно діяти в суспільстві, важливою особливістю якого стало різноманіття.

Сьогодні полікультурна освіта визнається однією з головних складових цілісної вищої освіти і розглядається як джерело прогресу вищої школи. Полікультурність знаходить своє відображення в програмах і

стандартах вищої освіти США. Так, Американська Рада зі стандартів вищої освіти (GAS) ще в 90-х роках розробила документи, відповідно до яких освітні програми мають виховувати в студентів здатність ефективно вирішувати міжнаціональні конфлікти. GAS пропонує знижувати гостроту розбіжностей в університетах, зміцнювати дух поваги до етнічного плюралізму. Життєво важливим є те, щоб сучасні студенти – майбутні фахівці, вчилися адекватно сприймати різні ідеї, цінності, культури, вміли запобігати міжнаціональній ворожнечі, проявам агресивності, конфліктам. Автори стандартів закликають керівництво вищих навчальних закладів усвідомлювати зростаюче різноманіття суспільства та важливість виховання толерантного ставлення до такого плюралізму в ім'я суспільного блага [19]. Стандарти *National Council for Accreditation of Teacher Education* визнають полікультурне навчання як інтегральну частину підготовки фахівців будь-якого профілю і, безперечно, насамперед вчителів шкіл, працівників дошкільних закладів, які покликані виховувати дітей на засадах полікультурності [19].

У державних стандартах підготовки педагогічних кадрів, розроблених Національною радою з акредитації вчителів, однією з цілей педагогічної освіти названа підготовка полікультурного вчителя, здатного ефективно працювати в умовах, що характеризуються культурним, етнічним різноманіттям [19]. У стандарті вводиться термін «культуровідповідна освіта», основними характеристиками якої є (рис. 1):

Рисунок 1. Структура характеристик «культуровідповідної освіти»

Полікультурна освіта потребує змін як у змісті, так і в процесі набуття знань. Внесення в навчальні плани та програми інформації про дискримінацію в суспільстві певних груп, зміна методів навчання (зростання участі студентів у навчальному процесі та визнання різних способів мислення й інтелекту) можуть підвищити ступінь полікультурності навчального курсу. Для того, щоб викладання навчального курсу відображало істинно полікультурний характер,

необхідно удосконалювати та інтегрувати обидва показники. Акредитаційні агенції обов'язково передбачають у сертифікованих програмах наявність елементів полікультурної освіти [20]. Аналіз навчальних планів професійної освіти здійснюється за такими напрямками, які визначають полікультурну орієнтацію програм, що розглядаються: 1) полікультуралізм найефективніший, якщо його ідеї інтегровані у всі навчальні курси та програми. Огляди програм педагогічної освіти

підтверджують, що відповідність цій вимозі є найслабшою ланкою багатьох програм; 2) ідеї полікультуралізму мають бути включені до змісту усіх предметів так, щоб навчити майбутніх учителів і працівників дошкільних закладів бачити ці ідеї в змісті своїх предметів і виховної діяльності; 3) сфера практики має бути організована в такий спосіб, щоб майбутні спеціалісти мали досвід роботи в полікультурному середовищі. Багато програм підкреслюють важливість дослідження занурення в полікультурне середовище для того, щоб протистояти підсвідомому расизму, що властиво для студентів з монокультурного середовища; вчені та викладачі-практики підкреслюють важливість культурно-релевантної педагогіки, яка має бути адекватною расі, соціальному

становищу, статі; 4) перевага надається моделям навчання, в яких успішно використовується стратегія полікультурної освіти. Зазначені аспекти передбачають зміни змісту навчальних програм із включенням розділів з етнолінгвістики, етнопсихології, що розширяють і поглиблюють знання кожного майбутнього вчителя про представників різних культур, сприятимуть формуванню етнокультурної толерантності й готовності до продуктивного міжнаціонального і міжкультурного співробітництва.

Американські науковці [15; 17] пропонують різноманітні моделі полікультурної підготовки педагогічних кадрів. На сьогодні до основних типів програм підготовки належать (рис. 2):

Рисунок 2. Основні типи програм підготовки майбутніх працівників педагогічної сфери

Дослідниками К. Грант і К. Сліттер обґрунтовано чотири основні підходи до інтеграції багатокультурного компонента в освітні програми [21]:

- Підхід вкладів (*The Contributions Approach*), який зосереджує увагу на вивченні видатних особистостей, культурних і національних свят та інших фрагментарних культурних елементів. Водночас в основному змісті освіти не змінюються структура й мета. Основний недолік цього підходу в тому, що він не сприяє нейтралізації наявної точки зору про те, що етнічні меншини не є невід’ємною частиною американського суспільства, і що їхній історичний і культурний розвиток стоїть окремо від історії та культури США.

- Підхід додавань (*The Additive Approach*) – характеризується додаванням концепцій, тем і проблем багатокультурності до змісту освіти. Часто реалізується через додавання окремого курсу. Він дає змогу вводити багатокультурний зміст без зміни всього навчального плану, водночас багатокультурний компонент розглядається з позицій домінуючої соціальної групи та не

дає змоги усвідомити, що представники різних культурних, етнічних і соціальних груп часто виявляють протилежні точки зору на одну проблему, і всі вони мають право на існування. Цей підхід не передбачає радикального перегляду традиційних навчальних планів, освітніх концепцій.

- Трансформаційний підхід (*The Transformation Approach*) – змінює вихідні принципи традиційної освітньої системи, структуру навчальних планів і дає змогу розглядати навчальні завдання з кількох точок зору. Водночас точка зору, яка домінує в певному суспільстві є тільки однією з багатьох інших. Цей підхід дає змогу досягти кращого розуміння природи розвитку й головних проблем американського суспільства. Основна увага приділяється вивченню суспільства як складної системи, що виникла через взаємодію різних культурних елементів. Наголошується на спільності культурної спадщини та традицій країни, на ідеї суспільства, яке визнає і поважає культури народів, які його утворюють й об’єднаних спільними демократичними цінностями.

• Підхід соціальних дій (*The Social Action Approach*) – включає елементи трансформаційного підходу, але додає компонент, стимулюючий студентів до виконання дій і прийняття рішень на основі вивчених концепцій. Мета цього підходу – навчити студентів соціальної критичності, сформуванню почуття відповідальності, громадянської зрілості, активності. Саме цей підхід сприяє підготовці активних зрілих громадян; становленню культурного плюралізму, поваги до альтернативних стилів життя; надає гарантію рівних можливостей в отриманні освіти.

Отже, полікультурна підготовка педагогічних кадрів включає в себе вивчення природи стереотипів,

їхньої ролі у формуванні упереджень, расизму, дискримінації, конфліктів, вміння зрозуміти причини їхнього виникнення, вміння протистояти їм і не дати розвинутися в упередження. Звідси природно виникає необхідність розвитку толерантності, яка передбачає усвідомлення того, що світ є багатомірним, погляди на світ є різні і мають право на існування, терпимості до культурних розбіжностей, вміння зрозуміти й приймати їх, формування готовності допускати відхилення від загальноприйнятих стандартів [22]. Аналіз праць американських учених [22; 23] дає можливість визначити такі характеристики полікультурної освіти вчителів і вихователів (рис. 3):

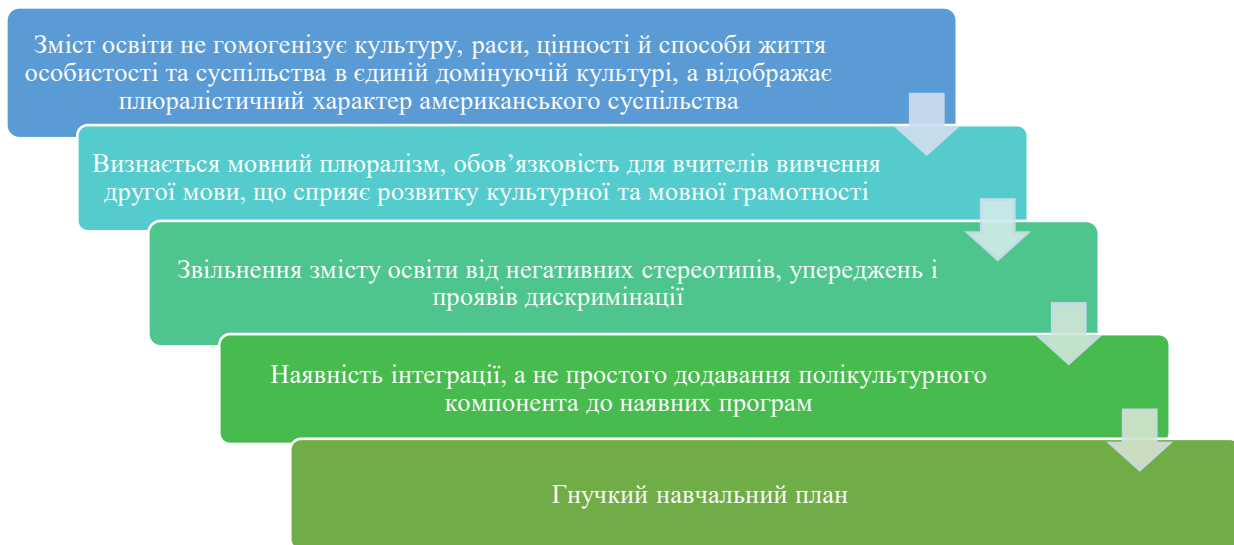

Рисунок 3. Характеристики полікультурної освіти вчителів і вихователів на основі аналізу американських досліджень

Патрісія Дж. Ларк обґрунтувала найважливіші, на її думку, професійні ознаки полікультурного педагога: академічні, культурні знання, навички міжособистісного спілкування, неупереджене ставлення до всіх учнів, незалежно від культурної приналежності та соціально-економічного стану вчителя та учня [24]. На думку дослідниці, полікультурний педагог, виховател: усвідомлює свою етнічну приналежність, соціально-економічний статус та інші культурні аспекти свого життя й життя вихованців; приймає, поважає та цінує культурне різноманіття й інтегрує його в навчальний процес, розцінює культурне різноманіття не як перешкоду, а як позитивний момент, здатний інтелектуально та емоційно збагатити учнів, розширити їхній кругозір, допомогти набутти нового життєвого досвіду; чуйний до потреб вихованців і розуміє, що культурна відповідність між педагогом та вихованцем необхідна для успіху останнього; розглядає розбіжності між вихованцями з точки зору рівності, а не зверхності одних над іншими; зацікавлений в історичному і культурному походженні дітей, ретельно вивчає культурне середовище, в якому живуть вихованці; володіє різноманітними стилями роботи та методиками, пристосовує

стратегію навчального процесу до індивідуальних навчальних стилів дітей; ставиться до всіх вихованців з оптимізмом: усвідомлює необхідність налагодження зв'язків з батьками дітей; володіє декількома іноземними мовами; ознайомлений із природою стереотипів, їхньою роллю у формуванні упереджень, расизму, дискримінації, конфліктів, вміє протистояти їм і не дати розвинутися в упередження; володіє навичками міжособистісного спілкування, що включають у себе знання особливостей вербальної та невербальної поведінки, вміння обирати ситуативно-обумовлену модель поведінки, вміння керувати процесом комунікації, здатність демонструвати позитивний настрій [24].

Полікультурна освіта акцентує увагу на новій освітній парадигмі, яка потребує не лише відображення питання полікультуралізму в змісті дисципліни, але й полікультурних методів викладання. У навчанні широко використовуються дискусії у великих і малих групах, ігри, фільми, рольові ігри, запрошення гостей, опитування та тестування, участь у діяльності дослідних лабораторій. Усі ці методи й форми роботи використовуються для того, щоб зрозуміти абстрактні теорії та концепції, представлені на лекціях і в процесі

самостійного вивчення. Схожі види діяльності також дають змогу студентам сформувати власні уявлення про явища соціального життя і в подальшому опиратися на них. Робота в діалогових групах має на увазі зустріч однієї чи декількох груп, для того, щоб у процесі дискусії виявити загальні риси чи відмінності в думках і поглядах. Учасниками дискусії є представники груп суспільства, які мають історичний конфлікт. Склад групи може визначатися за расою, статтю, класом тощо. Рекомендують проводити діалог у складі 14 індивідів (7 у кожній групі). Типові діалогові групи можуть складатися зі світлошкірих студентів і представників етнічних меншин, жінок й чоловіків, афроамериканців та євреїв, світлошкірих жінок і чоловіків – представників інших субкультур. Студенти зустрічаються п'ять сесій, дві години кожна, процес діалогу зазвичай регулюється спеціально підготовленим викладачем. Діалогова діяльність дає змогу студентам навчатися один в одного, бачити супутні проблеми, розглядати різні питання, вирішувати міжгрупові конфлікти. Такі групи є важливим елементом у створенні полікультурного середовища в процесі навчання. Особисті думки заохочуються для того, щоб зв'язати їхній особистий психологічний світ з більш широким соціальним контекстом. Така форма роботи існує для того, щоб ознайомити студента з різними формами конфлікту між соціальними групами та розробити альтернативні способи вирішення конфлікту з метою досягнення взаєморозуміння. Це також дає змогу зв'язати академічні знання студентів з особистим і соціальним досвідом, що виходить за межі заняття.

Американськими вченими виявлено, що ефективність полікультурної підготовки майбутніх вчителів, працівників дошкільних закладів залежить від складу педагогічного колективу вищого навчального закладу [12; 13]. Тому завдання полікультурної освіти – створювати у вищих навчальних закладах багатокультурні колективи, всі члени яких будуть продуктивно співпрацювати між собою. Для створення такого колективу використовуються спеціальні методи найму: особливі техніки подачі оголошень і співбесіди. Зауважимо, що в більшості вищих навчальних закладів, які функціонують у тих штатах, де переважає населення домінуючої групи, існує практика надання переваги під час працевлаштування викладачам – представникам етнічних меншин. Для участі в навчальному процесі часто запрошуються студенти старших курсів, для того, щоб стати лідерами в групах ведення діалогів, проводити групові вправи, допомагати асистентам викладача. Також часто на заняття запрошуються гості – представники різних культурних груп.

Багатонаціональна команда викладачів – це джерело нових ідей, досвіду, стилю навчання, що дуже потрібно в процесі викладання. Викладачі різного походження дають різні приклади моделей поведінки для студентів такого ж походження. У полікультурній команді формується полікультурний стиль поведінки.

Відмічають, що для світлошкірих студентів дуже корисно бачити представників меншин в адміністрації, серед викладачів, що допомагає протистояти негативним стереотипам. Багатонаціональна команда дасть змогу здійснити справжню міжкультурну комунікацію. Прихильники полікультурної освіти в США розглядають навчання як співпрацю та взаємодію усіх учасників навчального процесу [14; 15]. Вони стверджують, що не лише викладачі і студенти є активними учасниками навчального процесу, але й багато інших осіб, які безпосередньо або опосередковано здійснюють на нього певний вплив (керівництво, допоміжний персонал, спеціально запрошені для зустрічі зі студентами представники науки, мистецтва, громадськості). Спілкування з ними також може слугувати джерелом для здобуття полікультурного досвіду, формування полікультурної компетентності [25].

Варто підкреслити, що полікультурна освіта тісно пов'язана з освітою білінгвальною, оскільки навчання мові є не що інше як навчання культурі. Нерозривний зв'язок мови та культури має низку причин: процес становлення повноправним членом суспільства проходить за допомогою мовного обміну в певній соціальній ситуації; кожне суспільство визначає межі участі особи в окремо взятій ситуації, а це насамперед впливає на форму і зміст їхніх висловлювань; у процесі виховання дітей головний акцент робиться не на набутті граматичних навичок, а на передачі соціокультурних знань; мовні коди не можна вивчити в ізоляції, оскільки завжди водночас можна спостерігати процес передачі соціокультурної інформації, наприклад, у змісті лінгвістичних завдань, у культурно-заснованому дискурсі підручників, у ставленні вчителя, вихователя до культури мови, що вивчається.

Отже, в такий спосіб аналіз зарубіжних наукових праць щодо методики підготовки педагогічних кадрів для подальшої професійної діяльності в школах і закладах дошкільної освіти на основі полікультурності дає змогу екстраполювати американський досвід на український освітній процес з метою компетентного формування майбутніх спеціалістів.

Висновки

В процесі наукової розвідки з обраної проблематики було з'ясовано особливості полікультурної професійної підготовки майбутніх американських педагогів шкіл і закладів дошкільної освіти. Підтверджено, що сьогодні програми вищої педагогічної освіти США передбачають не тільки ґрунтовну фахову підготовку, але й розвиток здібностей студентів до прийняття адекватних рішень з етнічних питань, формування вмінь, необхідних для активної участі в житті багатокультурного суспільства, тобто полікультурну підготовку. Водночас виявлено, що полікультурна освіта тісно пов'язана з білінгвальною, окремі ідеї якої вимагають подальшого вивчення і виявлення шляхів їхнього використання в українському освітньому просторі в процесі професійної

підготовки вчителів, працівників дошкільних закладів. Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні методичної моделі полікультурної практичної підготовки майбутніх педагогів у контексті компетентнісного підходу в українському освітньому просторі.

Список використаних джерел

- [1] Педагог професійної школи / за ред. Н.В. Абашкіної. Київ: Науковий світ, 2003. 198 с.
- [2] Авшенюк Н.М. Центри освіти дорослих у США і Японії: типологія та особливості функціонування. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2018. Т. 4, № 1. С. 15–18.
- [3] Пуховська Л., Леу-Севериненко С. Міжнародні і вітчизняні тренди розвитку центрів професійної досконалості. *Професійна освіта*. 2020. Вип. 4. С. 48–54.
- [4] Сухомлинська О. Моральне виховання як константа виховного процесу: характеристика проблематики у часовому вимірі. *Нова педагогічна думка*. 2020. Т. 103, № 3. С. 3–12.
- [5] Бахов І. Педагогічна практика майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у поліетнічному освітньому середовищі Канади. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 1, № 29. С. 192–203.
- [6] Бідюк Н.М. Розвиток системи освіти дорослих у США (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 1(45). С. 3–10.
- [7] Заболотна О. Робота з різними мультикультурними категоріями як умова успішної соціалізації учнівської молоді у школах США. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2003. Вип. 17. С. 186–192.
- [8] Кічук Н.В. Педагогічні інновації в системі підготовки фахівця у вищій школі як предмет наукового пізнання. *Проблеми освіти*. 2012. Вип. 70. С. 28–32.
- [9] Ничкало Н.Г. Професійний розвиток особистості у контексті неперервності. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів / за ред. В.Г. Кремня, М.Ф. Дмитриченко, Н.Г. Ничкало*. Київ: НТУ, 2015. С. 12–23.
- [10] Мельник Н. Концептуальні засади дошкільної освіти у США в 20-х роках ХХ століття як основа формування гуманістичної педагогіки у вітчизняній системі дошкільного виховання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 43(1). С. 227–233.
- [11] Парамонова Л.А., Протасова Е.Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: история и современность: учеб. пособ. Москва: Academia, 2001. 239 с.
- [12] Gorski P.C. Making better multicultural and social justice teacher educators: A qualitative analysis of the professional learning and support needs of multicultural teacher education faculty. *Multicultural Education Review*. 2016. Vol. 8, No. 3. P. 139–159.
- [13] Gorski P.C., Dalton K. Striving for critical reflection in multicultural and social justice teacher education: Introducing a typology of reflection approaches. *Journal of Teacher Education*. 2020. Vol. 71, No. 3. P. 357–368.
- [14] Sleeter C. Multicultural education past, present, and future: Struggles for dialog and power-sharing. *International Journal of Multicultural Education*. 2018. Vol. 20, No. 1. P. 5–20.
- [15] Gorski P.C., Parekh G. Supporting critical multicultural teacher educators: Transformative teaching, social justice education, and perceptions of institutional support. *Intercultural Education*. 2020. Vol. 31, No. 3. P. 265–285.
- [16] Bessarabova I.S., Kuryshva E.S. Multicultural orientation of inclusive education in the modern school of the USA. *Perspektivy Nauki i Obrazovania*. 2020. Vol. 43, No. 1. P. 180–193.
- [17] Arsal Z. The examination of courses in the teacher education programs in terms of multicultural education. *Journal for Multicultural Education*. 2015. Vol. 9, No. 4. P. 263–275.
- [18] Banks J.A. Multicultural education: Characteristics and goals. *Multicultural education: Issues and perspectives / Eds. by J.A. Banks, C.A. Banks*. Boston: Allyn and Bacon, 1997. P. 3–31.
- [19] Official website of the Council for Higher Education Accreditation. URL: <https://www.chea.org/national-council-accreditation-teacher-education> (accessed date: 09.02.2020).
- [20] Gordon B. Knowledge construction, competing critical theories, and education. *Handbook of research on multicultural education / Eds. by J.A. Banks, C.A. Banks*. San Francisco: Jossey-Bass, 2006. P. 184–202.
- [21] Sleeter Ch.E., Grant C.A. Race, class, gender, and disability in current textbooks. *The politics of the textbook / Eds. by M.W. Apple, L.K. Christian-Smith*. New York: Routledge, 1991. P. 78–110.
- [22] Bennett C.I. Enhancing ethnic diversity at a Big Ten university through Project TEAM: A case study in teacher education. *Educational Researcher*. 2002. Vol. 31, No. 2. P. 21–29.
- [23] King S., Castenell L. Racism and racial inequality: Implications for teacher education. Washington: American Association of Colleges for Teacher Education, 2001. 375 p.
- [24] Larke P., Wiseman D., Bradley C. The minority mentorship project: Changing attitudes of preservice teachers for diverse classrooms. *Action in Teacher Education*. 1992. Vol. 12, No. 3. P. 5–11.
- [25] Irvine J. Educating teachers for diversity: Seeing with a cultural eye. New York: Teachers College Press, 2003. 369 p.

References

- [1] Abashkina, N.V. (Ed.). (2003). *Teacher of vocational school*. Kyiv: Naukovyi svit.
- [2] Avsheniuk, N.M. (2018). Adult education centres in USA and Japan: Typology and functioning peculiarities. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 4(1), 15-18.
- [3] Pukhovska, L., & Leu-Severynenko, S. (2020). International and domestic trends in the development of centers of professional excellence. *Profesiina Osvita*, 4, 48-54.
- [4] Sukhomlynska, O. (2020). Moral education as a constant of the educational process: Characteristics of the issue in the temporal dimension. *New Pedagogical Thought*, 103(3), 3-12.
- [5] Bakhov, I. (2020). Teaching practice of future humanities teachers in multiethnic educational environment in Canada. *Humanities Science Current Issues*, 1(29), 192-203.
- [6] Bidyuk, N. (2015). The development of the US system of adult education (the second half of the 20-th and the beginning of the 21-st century). *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 1(45), 3-10.
- [7] Zabolotna, O. (2003). Handling different multicultural categories as a condition of successful students' socialization at school of USA. *Visnyk of the Lviv University. Series Pedagogics*, 17, 186-192.
- [8] Kichuk, N.V. (2012). Pedagogical innovations in the system of specialist training in higher school as a subject of scientific knowledge. *Problems of Education*, 70, 28-32.
- [9] Nychkalo, N.H. (2015). Professional development of personality in the context of continuity. In V.H. Kremen, M.F. Lmytrychenko, & N.H. Nychkalo (Eds.), *Conceptual principles of professional development of personality in the context of European integration processes* (pp. 12-23). Kyiv: NTU.
- [10] Melnyk, N. (2012). Conceptual principles of preschool education in the USA in the 1920s as a basis for the formation of humanistic pedagogy in the domestic system of preschool education. *Psychological and Pedagogical Problems of Rural School*, 43(1), 227-233.
- [11] Paramonova, L.A., & Protasova, E.Yu. (2001). *Preschool and primary education abroad: History and modernity*. Moscow: Academia.
- [12] Gorski, P.C. (2016). Making better multicultural and social justice teacher educators: A qualitative analysis of the professional learning and support needs of multicultural teacher education faculty. *Multicultural Education Review*, 8(3), 139-159.
- [13] Gorski, P.C., & Dalton, K. (2020). Striving for critical reflection in multicultural and social justice teacher education: Introducing a typology of reflection approaches. *Journal of Teacher Education*, 71(3), 357-368.
- [14] Sleeter, C. (2018). Multicultural education past, present, and future: Struggles for dialog and power-sharing. *International Journal of Multicultural Education*, 20(1), 5-20.
- [15] Gorski, P.C., & Parekh, G. (2020). Supporting critical multicultural teacher educators: Transformative teaching, social justice education, and perceptions of institutional support. *Intercultural Education*, 31(3), 265-285.
- [16] Bessarabova, I.S., & Kuryshva, E.S. (2020). Multicultural orientation of inclusive education in the modern school of the USA. *Perspektivy Nauki i Obrazovania*, 43(1), 180-193.
- [17] Arsal, Z. (2015). The examination of courses in the teacher education programs in terms of multicultural education. *Journal for Multicultural Education*, 9(4), 263-275.
- [18] Banks, J.A. (1997). Multicultural education: Characteristics and goals. In J.A. Banks, & C.A. Banks (Eds.), *Multicultural education: Issues and perspectives* (pp. 3-31). Boston: Allyn and Bacon.
- [19] Official website of the Council for Higher Education Accreditation. (n.d.). Retrieved from <https://www.chea.org/national-council-accreditation-teacher-education>.
- [20] Gordon, B. (2006). Knowledge construction, competing critical theories, and education. In J.A. Banks, & C.A. Banks (Eds.), *Handbook of research on multicultural education* (pp. 184-202). San Francisco: Jossey-Bass.
- [21] Sleeter, Ch.E., & Grant, C.A. (1991). Race, class, gender, and disability in current textbooks. In M.W. Apple, & L.K. Christian-Smith (Eds.), *The politics of the textbook* (pp. 78-110). New York: Routledge.
- [22] Bennett, C.I. (2002). Enhancing ethnic diversity at a Big Ten university through Project TEAM: A case study in teacher education. *Educational Researcher*, 31(2), 21-29.
- [23] King, S., & Castenell, L. (2001). *Racism and racial inequality: Implications for teacher education*. Washington: American Association of Colleges for Teacher Education.
- [24] Larke, P., Wiseman, D., & Bradley, C. (1992). The minority mentorship project: Changing attitudes of preservice teachers for diverse classrooms. *Action in Teacher Education*, 12(3), 5-11.
- [25] Irvine, J. (2003). *Educating teachers for diversity: Seeing with a cultural eye*. New York: Teachers College Press.